

Asia: VN/14348/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne asiakasmaksuasetuksen muutoksista

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan asiakasmaksuissa toteutetaan asiakasmaksujen maltillinen ja oikeudenmukainen korottaminen erikoissairaanhoidon painottaen siten, etteivät maksut muodostu esteeksi palvelujen saamiselle. Lausuttavana olevassa muutosesityksessä ehdotetaan perusterveydenhuollon maksujen korotusta pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksujen enimmäismäärien korotusta pääsääntöisesti 45 prosentilla. Esimerkiksi erikoissairaanhoidon poliklinikkamaksu nousisi ehdotuksen myötä 66,70 euroon.

Katsomme, että asiakasmaksuihin kohdistuvat korotukset ovat kohtuuttomia, eriarvoisuutta lisääviä ja luovat uhan sairastavien asiakas- ja potilasturvallisuudelle. Moni sosiaaliturvajärjestelmään tullut ja tuleva muutos on kumuloitunut pienituloisille pitkäaikaissairaille. Hoidon oikea-aikaisuudella sekä pitkäaikaissairauksien hoitosuositusten mukaisella seurannalla on merkittävä rooli pahenemisvaiheiden ehkäisemisessä. Ehdotetut korotukset uhkaavat syrjäyttää erityisesti pienituloiset pitkäaikaissairaat tarpeellisen hoidon ulkopuolelle. Moni heistä saattaa jättää tärkeät seurantakäynnit väliin.

IBD ja muut suolistosairaudet ry:n, Allergia-, Iho ja Astmaliiton, Reumaliiton ja Psoriasisliiton toteuttaman Pitkäaikaissairauden kustannukset -kyselytutkimuksen (2024) mukaan peräti 33,5 prosenttia pitkäaikaissairaista (n=5 039) oli joutunut tekemään sopeutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen vuoksi. Heistä 38 prosenttia oli siirtänyt terveydenhuoltoon menoa sekä jättänyt ostamatta muita välttämättömyyksiä kuten ruokaa. 23 prosenttia oli jättänyt kokonaan menemättä sosiaali- tai terveydenhuoltoon.[1]

Vastaavanlaisia tuloksia on saatu myös muissa tutkimuksissa. THL:n Terve Suomi (2023) - tutkimuksen mukaan joka viides aikuinen on joutunut rahanpuutteen vuoksi tinkimään ruoasta,

lääkkeistä tai lääkärikäynneistä. [2] Kansainvälisessäkin vertailussa Suomi pärjää Pohjoismaita ja EU-maiden keskiarvoa huomattavasti paremmin. Eurostatin tilastojen (2019) mukaan palvelutarve oli jäänyt taloudellisista syistä tyydyttämättä Suomessa 25,7 prosentilla, kun EU:n keskiarvo oli 13 prosenttia. Pienimmässä tuloviidenneksessä olevilla palvelutarve jäi tyydyttämättä Suomessa peräti 37,1 prosentilla [3]. OECD:n maaraportin (2023) mukaan kotitaloudet myös maksavat terveydenhuoltomenoistaan EU:n keskiarvoa ja muita pohjoismaalaisia enemmän. [4]

SOSTEn tekemän selvityksen (2024) mukaan ulosottoon päätyi vuonna 2023 lähes 440 000 sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua. Suunta on ollut laskeva huippuvuodesta 2020, mutta asiakasmaksujen nyt ehdotetut korotukset uhkaavat muuttaa suunnan nousevaksi. [5] Tällöin valtiolle saattaa syntyä lisäkustannuksia lisääntyneen toimeentulotuen hakemisen lisäksi ulosottoon menevistä terveydenhuollon maksuista.

Asiakasmaksujen kohtuullisuudesta puhuttaessa on muistettava, että sairastamisen kustannukset ulottuvat erityisesti pitkäaikaissairaille asiakasmaksuja ja terveydenhuoltoa laajemmalle. Lääkekustannusten ja hoitoon liittyvien matkojen lisäksi sairaudesta voi aiheutua monia näkymättömiä kustannuksia. SOSTEn tekemän kyselyn (2024) mukaan korvausten ulkopuolelle jäävät sairauskulut voivat nousta sadoista jopa yli tuhanteen euroon kuukaudessa.[6]

Kannatettavaa on esitetty pyrkimys asiakasmaksujen käytänteiden yhtenäistämiseen kansallisesti sekä hyvinvointialueiden kannustaminen tasasuuruisten maksujen huomioimiseen asiakasmaksujen kohtuullistamisessa. Vain harva hyvinvointialue on ottanut käyttöön tasasuuruisten maksujen alentamisen, joka on merkittävä ongelma hoidon yhdenvertaisuuden kannalta. Muistion pohjalta jää epäselväksi millä tavalla hyvinvointialueita kannustetaan käytännön muuttamiseen. Olisi syytä selvittää mahdollisuudet asiasta säättämiseen kansallisesti, jotta tasavertaiset hoitomahdollisuudet kyetään tarjoamaan pienituloisille kaikkialla Suomessa.

Asiakasmaksujen kohtuullistaminen on monille yhä vieras asia, eivätkä sairastavat saa tietoa mahdollisuudesta riittävän selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla. On myös huomioitava, että tasasuuruisten asiakasmaksujen huomiointi kohtuullistamisessa sekä esitetyt maksujen korotukset sitovat hyvinvointialueiden resursseja. Tarve maksuneuvonnalle sekä sosiaalihuollon palveluille voi lisääntyä, jonka vuoksi on tärkeää luoda kansallisesti yhteneväinen resurssi- ja kustannustehokas malli. Hyvien käytäntöjen välittyminen hyvinvointialueelta toiselle olisi oleellista.

Lähteet:

[1] IBD ja muut suolistosairaudet ym. (2024): Hälyttävä tulos järjestyksessä: Pitkäaikaissairaiden taloudellinen tilanne heikentynyt. Tiedote. <https://ibd.fi/kustannuskysely-2024/>

[2] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023): Terve Suomi -tutkimus: Joka viides aikuinen on joutunut tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahanpuutteen vuoksi. Tiedote. [https://thl.fi/fi/-](https://thl.fi/fi/)

/terve-suomi-tutkimus-joka-viides-aikuinen-on-joutunut-tinkimaan-ruoasta-laakkeista-tai-laakarikaynneista-rahampuutteen-vuoksi-

[3] Eurostat (2019): Self-reported unmet needs for specific health care-related services due to financial reasons by sex, age and income quintile.

[https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_ehis_un2i\\$defaultview/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_ehis_un2i$defaultview/default/table?lang=en)

[4] OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2023): Suomi, Maan terveysprofiili 2023, State of Health in the EU. https://health.ec.europa.eu/system/files/2024-01/2023_chp_fi_finnish.pdf

[5] SOSTE (2024): Lähes 440 000 sosiaali- ja terveystalvelujen sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua ulosottoon viime vuonna. Tiedote. <https://www.soste.fi/uutiset/soste-selvittulosottoon-viime-vuonna-lahes-440-000-sosiaali-ja-terveystalvelujen-seka-varhaiskasvatuksen-asiakasmaksua/>

[6] SOSTE (2024): Korvausten ulkopuolelle jäävät sairauskuut voivat nousta sadoista jopa yli 1 000 euroon kuukaudessa. Tiedote. <https://www.soste.fi/uutiset/kysely-korvausten-ulkopuolelle-jaavat-sairauskulut-voivat-nousta-sadoista-jopa-yli-1-000-euroon-kuukaudessa/>

Lausuntonne todistuksista ja lausunnoista perittävästä asiakasmaksuista.

Huom! tämä kysymys on osoitettu ensisijaisesti hyvinvointialueille. Todistuksista ja lausunnoista perittävien asiakasmaksujen jatkovalmistelua varten hyvinvointialueita pyydetään tuottamaan valmistelun tueksi tietoa hyvinvointialueen antamien todistusten ja lausuntojen määrästä sekä niistä saatavista asiakasmaksutuloista. Samalla mahdollisuuksien mukaan pyydämme tietoa alla olevasti eriteltynä:

- Lääkäriinlausunnot ajokorttia varten
- Lääkäriinlausunnot aselupaa varten
- Muut säädöspohjaiset lausunnot ja todistukset (jos tieto jo koottuna)
- Muut (ei-säädöspohjaiset) todistukset (jos tieto jo koottuna).

Lisäksi hyvinvointialueita pyydetään arvioimaan todistuksista ja lausunnoista perittävän asiakasmaksun nykyisen enimmäismäärän suhdetta todistusten/lausuntojen tuottamisen kustannuksiin (maksujen kustannusvastaavuus).

Tietoa tarvitaan, jotta todistuksista ja lausunnoista perittävän maksun enimmäismäärään valmisteltavan korotuksen vaikutukset hyvinvointialueen rahoitukseen voidaan arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.

-

Arvola Elisa
IBD ja muut suolistosairaudet ry